

OLOF PALME endar:

Valorrustan verður týðandi skeið á vegnum til at umskipa tað svenska samfelagið

Aftaná valið hitti eg Ernst Wigfors í Malmö. Eg nevndi, at ílt fór at vera at greiða tey lyftir um betri landskipan, ið fólkið nú væntaði. Uppá 2 ár kunnu vit ikki klára at seta í verk meira enn ein part av stevnuskrá okkara. Wigfors svaraði: tað er rætt. Men tað fer ikki at bíla. Framum alt mugu tit byrja við at fyrireika fyrri fólki tað, sum henda skal í 70'um.

Vit hava nú 2 ára verk aftanfyrri okkum. Men tey hava eisini borið merki av grundgevandí tjaki innan arbeiðarajfjöldina um framtíðar politikkin. Ongantið fyrr hava so nógv fólki luttikið innan flokk okkara í ráðagerðarhópum, granskingsamtøkum, samrøðum og fundum.

Tað ið hevur ligið til grund undir øllum hesum fyriskipanum hevur verið at kanna tey brek, ið núverandi samfelag hevur.

Tað er í gerandisdegnum, menniskjuni mótá breknum og órættvísinum. Tað er har politikkurin byrjar.

Stevnuskráararbeiðið hevur ikki verið at seta langar listar upp um ynskidreyrnar. Men við at byrja við samfelasatfinningunum hava vit stungið út stavnhalðið og sett verulig uppskot.

Eg trúgvi, at tey ið hava verið við í hesum arbeiði hava fingið betri fatan av, hvussu nógv órættvísi, ið framvegis ríður samfelagnum. Hetta kann kanska tykjast logið.

Svøríki, »fyrirmyndarlandið«

Uttanlanda siga tey flestu, at tey halda Svøríki vera fyrirmynd fyrri øðrum londum, og at har eru øll týðandi problem løyst.

Eg var sera týðuliga mintur á hetta í einari TV-sending í Ameríku. Spurdur, segði eg frá øllum teimum brekum, sum framvegis eru í tí svenska samfelaginum og nevndi í hesum viðfangi ójavnann millum landspartarnar. Samstundis segði eg frá, at nógv arbeiði var til fólkið. Tá var mikil fagnaðar-rómur. Ikki fyrr enn aftaná sendingina skilti eg, at hetta komst av, at arbeiðsløysið í Ameríku er heilt uppi á yvir 4 milj. menniskju ella 5 % av allari arbeiðsorkuni og stóðugt veksur. Líkandið dómi havi eg verið fyrri frá øðrum síðum. Tað ið teir svenska lommótakaramir hava vunnið í spurninginum um arbeiði, sosiala trygd, lærlukind, húsnáðurskipti o. s. fr. er enn ein framtíðardreyrn hjá arbeiðsmannum í flestu londum. Tí er tað, at teir halda Svøríki vera »fyrirmyndarlígt«.

Vit hava ikki áneyðir at avnoka ella umbera tað, ið er

vunnið. Kortini hvestist atfinningin móti okkara samfelag. Eg haldi hetta er natúrligt. Tá ið ávís grundleggjandi problem, ið valda bæði huga og atgerð, byrja at verða loyst, standa tey órættvísi, stættarmunir og brek, ið enn eru óloyst, enn greifligari og taka enn fastari teimum, ið eru fyrri.

Útjavningartjakið hevur rói í mótmæli móti ávísam grundleggjandi lyndi í tí modernaðna idnaðarsamfelaginum:

1. Tann týðuligi vandin fyrri at menniskjan í tí tekniska fullkomilgeikanum bert verður eitt atvinnuambød, ið kann sleppast undan, skiftast um við okkurt meira glæsuligt.

Hetta hava mong roynt sum eyðmýkjandi og minkandi teirra mannavirði.

2. Tað opinbera lyndi til at gera grovari markskjal millum ymsar mannaðar og einstaklingar. Hetta er til munar spurningur um figgian og inn-tøku. Tí í tí modernaðna samfelaginum vil lítill lon siga tað sama sum at verða settur uttanfyrri. Tað vita vit frá áliti-num um hetta mál.

3. Týnann av góðum búleika-umstøðum og skapan av vána-ligum nýggjum. Her er talan um bæði náttúru og húsaum-støður, eitrandi luft og lort. Men eg veri meira og meira sannfurdur um, at størsti vand in fyrri vælferð og trivna er á arbeiðsstøðunum. Tað má koma fram í ljós.

4. Trotið á demokrati og rætti at gera av, í royndum at standa uttanfyrri, uttan nokur líkindi til at ávirka og verða hoyrdur. Her er tað aftur í arbeiðslivinum, at framtíðar stóra demokratiproblem eigur at verða loyst. Javnrettindi er ein sjáldsamur fuglur.

Tað eru hesi problem javn-rettindapolitikkurin skal fara í holt við. Harimóti finst á mongum okjum eitt málsvart ar-beiði, har tað hin einstaki ger, verður knýtt saman í einum væl-jögnumhugsaðum samfel-agssjónarmiði. Tað ræður um samstundis at kanna arbeiðs-líkindi, marknaðarproblem, figgiarlig javnrettindi, upplæru-spurningar, figgiarligt demokra-ti og nógv annað, ið alt er samantengt. Hetta er vegurin, vit eiga at ganga til at koma fram til sosial javnrettindi.

Í fyrstuni tóktust næstan øll at vera fyrri útjavnan. Tað framstóð sum ein sjáldsamur fuglur, sum enn meira var av-myndaður og eykaði skemt í kvøldsetum. Men tá fólk varn-aðust, at javnaðarflokkurin meinti í álvara at javnrettind-ispolitikkurin skuldi valda, fóru fólk at iðrast. Nú er hat-ur í álopinum á henda poli-tikk, eitt afturstig til rakstrar-róp um kvalan av frælsinum, ið ein annars helt vóru tag-naði við alla. Frá høgumonn-

um er at hoyra um, at tað stríður móti natúrinu at vera lika- afturljóð frá argumentu-num úr tí tíðini, tá tað var gott latin við arbeiðsløysi og fátækt hjá fjöldini. Vit skulu ikki venta okkum størri javn-rettindi uttan harða mótstæ-

»Nærdemokrati«

Ein avleggari av beinleiðis konservatismu er at tala um okkurt annað. Í folkpartiet tala teir nú um »nærdemokrati«. Øll halda hetta orðið vera frá-lik. Men mál folkpartiets er ikki minst harvið at royna at forða fyrri oktari samfelags-ávirkan. Tað vardi eitt sindur áðrenn tað var avdúkað, at á

hendan hátt bar til at vinna áhuga hjá teim stóru peninga-monnum. 70-ini verður ein vandamikil tíð. Tað er eingin grund til at taka sær av lott-um ella halda væl til standa.

Vietnamstríðið

Hetta er alheimsfyrbrigdi. Tað er vandi fyrri, at politiska og moralska tapi í Vietnam skal fora við sær eina tíð við harð-ari framferð og trongum sjón-armiðum millum tey stóru idn-aðarlondunum mótegis teim-um fátæku fólkslagunum. Hetta er ikki bert stórvandi fyrri sambandi við tað triðju verðina. Tað vil eisini geva afturstig í uppbyggingini av teimum ríku londunum.

Aftursvar til J. V.

Dekan og langt burt fór tú at sveima frá tí tú byrjaði við, at javnaðarmenn ikki høvdu

roynst væl sum orðhildnir menn. Hetta var tað ið fyrra grein tin snúið seg um. Nú hevur tú skrivað aðra grein, hvar tú í staðin fyrri at skriva um politikk, melur uttan um tað sum eg svaraði tær aftur, og er farin at fletta nakað saman av stuttligum um meg persónliga, ja líkafrá farin at kanna meg líkam sum sálar-liga, og diagnosan verður henda.

1. er illur, 2. lógkonur, 3. brúkar trøngar skógvar og 4. hevur lyndi til at krøgva seg aftan fyrri okkurt skjúrtfald o. s. fr.

At vera stuttligur og skemt-ingarsamur er ikki tað versta brek eitt menniskja kann hava, alt annað, tí tað er í mongum forum líkafrá neyðugt at hava nakað av tí við.

Ein skuldi ikki svara upp á eina slíka kannan, men bara lati staði til, fyrri tina egnu rokning sjálvandi, men er tú stuttligur, so má tað eisini vera mær loyvt at vera stutt-ligur.

Til 1., er illur, er at siga, at har fer tin diagnosa av øll-um sum kenna meg, og tey eru ikki so fá í tali, eitt mæli ið kemur at liggja tætt upp at mædeligt, tí er tað nakað sum eg ongantið fekk lært, so er tað alt tað sum hevur við óndskap og illsinni at gera.

Til 2., vera lógkonur, hevur eftir umstøðunum ligið jilla fyrri hjá mær eftir skúlagongdini at doma. Eg fór í skúla tætt við 8 ára gamal, og í 1922 bert 13 ára gamal dróg eg í sveitta-broti við fótaspenni í móti lunnngini við teir heidnu á Litlgrunni í Ísland' og havi síðan tá ongan skúla verið í, so hatta við lógkonheit tú sig-ur, man vera sagt til skemt-ingar.

Hetta við Litlgrunni mundi helst vera um tað mundi, um tú var komin so langt, at tú

bardist við okkurt skjúrtfald at stýja tey við.

Skal eg heilt sleppa mær undan hasum skjúrtfaldinum, so verið eg noyddur at draga ymiskt fram sum talar fyrri tí mótsatta. Eg fór sum sagt til Ísland í 1922 og fiskaði har í trí ár, var eisini staddur á Suðurlandinum hitt kuldaárið tá ið sluppin »Anna« fór á land við Grindavíkina, hvar ikki ein sál varð bjargað. Havi seinri rundað Hvarvið 16 ferðir, so heilt á rættari leið er tú ikki hasum viðvíkjandi.

Um skógvarnar er at siga, at teir latið meg altíð í uttan skóhorn, men um hetta og annað eg havi greitt frá, fært tú nú sjálvur at døma um, tí valda sleppur tú undan at stilla nýggja diagnosu, sum vónandi verður munin frægari.

Eg ætli mær ikki á nakran hátt at verða persónligur, tí tað hevur einki við tina ella mina politisku støðu at gera.

Fyrri at koma aftur til javnaðarflokkin, sum tú sigur einki vil gera fyrri fiskimannin, meðan tú hevur hug at hevja tann flokk sum tú forsvarar so høgt til skýggja, at vandi kann vera fyrri, at hann fer somu lagnu sum Íkaros fekk á sinni, við øðrum orðum hann verður at bráðna.

Samstundis gert tú flokkin hjá teir til fiskimannavin, lat meg taka eitt dómi um vin-skapin.

Eigarar til útróðrabátar vundu ser til tingið við bon um prísviðbót til bátarnar, sum vóru dýrir at halda í góðum standi. Útróðramenn fingi tá 24 oyru pr. kg í prís-viðbót.

Tá fór sjálvur høvdingi tykk ara upp á pallin við uppskoti um, at prísviðbótin skuldi setast til 30 oyru pr. kg, og býst soleiðis, at útróðramenn fingi 20 oyru pr. kg., meðan bátaeigarar skuldu fáa tey 10 oyru.

Ergo útróðramenn sum høvdu havt 24 oyru skuldu nú

Tað er samband millum stríðið í Vietnam, vápn til Suðrafrika og viðferðini av teimum minst mentu í teirra egnu londum.

Móti veruleikanum

Hetta gildir nationalt. Aftaná valið í 1968 kunningjordi eg at eg var harðasti mótstøðumaður av veruleikanum. Tað er eitt ódnartak í hugsunnarskapi, í egnum floksarbeiði og í roynd-um til í stríð móti framhjá-rættindum at fora ígjøgnum eina sosiala útjavnan í svenska samfelaginum.

Eitt valstríð ber altíð merki av ósemju um tey mál, sum just liggja fyrri. Men tað eru eisini líkindi til at upplýsa veljarnar um tað, ið fer at henda longur frammi á vegnum og um tey samfelasjónarmið, ið eru grundleggjandi fyrri at seta tað í verk. Soleiðis verður valstríðið eisini umráðandi skeið á vegnum fram til at umskipa hitt svenska samfelagi.

bert fáa 20 oyru pr. kg. í prís-viðbót.

Sig mær, mín góði J. V., hvønn veg vendi kærlækin har, eru ikki útróðramenn eisini fiskimenn. Skal hin menniskjaliga forðelingin, sum tú páberopar teg í hvorum andadrátti, koma burtur úr einum slíkum uppskoti, so dugi eg ikki annað at siggja, enn at logaritman, tú plagar at nýta, verður havd á lofti.

Lat meg enda hesa ferð við at spyrja teg eins og Nathan spurdi Dávid: »Hvat eigur at verða gjørt við slíkar politik-arar, sum til seinasta folka-tingsvið stóðu í Útvarp Föroya og róptu út um alt Föroya land: »Koma vit niður á danatung, skal eitt tað fyrsta vit fara í holt við verða, at fáa lekka hesa okursrentu, vit foroyingar liggja í størstu arm-óð og berjast við.«

Valið var av og ein fólka-flokksmaður kom niður á da-natung, men hvat hendi, sig mær J. V. nær og hvar var hetta rentumálið tikið upp aftur?

Ongantið og ongastaðni, tí átti tú J. V. at stungi hondina í egnan barm og sagt við teg sjálvan, tvístøða, tað er mín og okkara støða.

Sum øllum kunnugt, so kom rentan nakað niður, men tað varð ikki av tykkara ávum, tí sum hvørt mansbarn í Föroy-um veit, við undantak av tær, at tað var P. M. Dam, sáli, sum fekk nationalbankan at keypa obligatióin, sum fordu við sær, at vit fingi eina rentulekking. Verður annað sagt, er tað ósatt.

Bátaeigarar fingi sína prís-viðbót til bátarnar, men tað var ikki skarva burtur av frá nokrum útróðramanni. Sært tú ikki munin her, manst tú vera ein ógvuliga eintáttaður politikari.

Hevur tú meiri at fara fram, so kom bara; eitt fari eg at lova tær, um eg ikki eri toll-ari, at í politisku syndini skalt tú ikki doyggja.

J. P. Thomsen.